

RAPORTUL nr. 3 | Misiunea Promo-LEX de Observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie 2024

Promo-LEX a prezentat Raportul nr. 3 al Misiunii de observare a scrutinelor din 20 octombrie

Promo-LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Asociația Promo-LEX a prezentat astăzi cel de-al treilea raport al Misiunii de observare (MO) a alegerilor prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie, care conține constatările din perioada 18 septembrie – 1 octombrie. Raportul reflectă în principal începutul campaniei electorale, cadrul legal relevant acestui proces, prestația competitorilor electorali, dar și activitatea organelor electorale orientate spre pregătirea alegerilor din 20 octombrie.

Cadrul legal. MO Promo-LEX constată lipsa unui cadru legal explicit în contextul comasării scrutinelor, a

particularităților desfășurării campaniilor electorale pentru două scrutine paralele și a implicării în campanie a subiecților neînregistrați pentru unul dintre aceste scrutine. Astfel, candidații independenți la alegerile prezidențiale și grupurile de inițiativă sunt plasați într-o poziție inegală, deoarece legislația nu le acordă aceleași drepturi ca și partidelor politice sau blocurilor electorale înscrise în calitate de competitori electorali în ambele scrutine.

De asemenea, deși au fost introduse reglementări legale care să sancționeze implicarea cultelor religioase în campania electorală, cazuri de agitație electorală desfășurate de reprezentanții acestora au fost observate și în cadrul acestor alegeri. În 2016, Curtea Constituțională a stabilit clar că implicarea cultelor religioase în alegeri încalcă Constituția.

MO Promo-LEX recomandă reprezentanților cultelor religioase să se abțină de la desfășurarea activităților de agitație electorală. În același timp, Poliția ar trebui să examineze și să sancționeze în mod eficient cazurile de implicare a cultelor religioase în activitățile de agitație electorală.

Organele electorale și administrația publică. În perioada monitorizată, Comisia Electorală Centrală (CEC) a adoptat 106 hotărâri și a acreditat 527 observatori, dintre care 425 naționali și 102 internaționali. La nivel local, consiliile electorale (CECE) au funcționat bine, cu unele excepții. În trei CECE au fost efectuate modificări în componența nominală a membrilor. A fost înregistrat câteva acțiuni de intimidare a funcționarilor CECE.

O situație aparte a avut loc în cadrul CECE nr. 38, care a constituit doar două din cele cinci birouri electorale ale secțiilor de votare stabilite de CEC în Federația Rusă. Amintim că, CEC este singura instituție care poate decide numărul secțiilor constituite peste hotare, în comunicare cu MAE. MO Promo-LEX consideră că MAE și CECE nr. 38 trebuie să se conformeze prevederilor legale și hotărârilor CEC în

vederea implementării în termen a acțiunilor de organizare a alegerilor în străinătate.

Litigii electorale. Capitolul privind litigiile electorale menționează contestații depuse la CEC și CECE referitoare la încălcări ale legislației, precum utilizarea resurselor administrative, donații, implicarea minorilor în campanie și agitația electorală neconformă. Termenele de soluționare a contestațiilor au fost respectate în cadrul CEC.

În adresa instanțelor de judecată au fost înaintate opt acțiuni, care au vizat excluderea formațiunii politice din lista partidelor cu drept de participare la alegeri, constituirea secțiilor de votare, refuzul de înregistrare în calitate de persoană de încredere. Acestea au fost examinate de către instanțele de judecată într-un termen ce a variat de la 2 la 10 zile, termenul legal de soluționare fiind depășit în două cazuri.

Desemnarea și înregistrarea competitorilor electorali. După verificarea semnăturilor, 11 candidați au fost înregistrați, dintre care cinci independenți, cinci susținuți de partide și unul de un bloc electoral. Igor Munteanu a fost respins pentru lipsa semnăturilor valabile. Per total, 14% dintre semnături au fost invalidate, un procent mai mic față de scrutinul anterior. Comparativ cu scrutinul prezidențial din 2020, numărul total de candidați a crescut, iar ponderea femeilor care candidează a ajuns la 36%.

În cadrul referendumului constituțional, 15 participanți au fost înregistrați, majoritatea susținând opțiunea „DA”. Trei cereri de înregistrare ca participant au fost respinse din motive procedurale.

Prestația competitorilor electorali. În primele zece zile de campanie, Promo-LEX a observat cel puțin 792 de activități de promovare a concurenților electorali și a referendumului constituțional. Cele mai multe activități au fost organizate

de PAS și Maia Sandu, urmați de Alexandr Stoianoglo (PSRM) și Renato Usatîi. Chișinău a fost orașul care a găzduit cele mai multe evenimente (16%), urmat de Bălți și alte regiuni. PR/BP Victorie a promovat întâlniri electorale în canale închise și a stimulat prin remunerarea participanților organizarea protestelor anti-referendum/anti-UE.

Publicitatea electorală a fost observată în cel puțin 1.404 cazuri, cele mai frecvente forme fiind materialele de vizibilitate și materialele de informare tipărite. PAS și Maia Sandu au fost lideri și în utilizarea publicității electorale. Totodată, s-au raportat 32 de cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative, majoritatea vizând PAS și Maia Sandu (PAS). Alte aspecte urmărite au inclus transportarea organizată a alegătorilor la evenimentele electorale, implicarea cultelor religioase și acte de corupere a alegătorilor.

În perioada monitorizată au fost semnalate cazuri de oferire de bunuri și alimente în schimbul participării alegătorilor la evenimente electorale, fiind vizat BP Victorie.

La fel, au fost raportate presupuse acte de intimidare a competitorilor. Doi reprezentanți ai PCRM au fost reținuți în timp ce distribuiau flyere cu opțiunea NU la referendum, acestea fiindu-le confiscate fără explicații clare. De asemenea, candidatei Irina Vlah i s-a blocat accesul la o locație de campanie de către forțele de ordine.

Finanțarea alegerilor și a campaniei electorale. Veniturile raportate de candidații la alegerile prezidențiale, în perioada 20-30 septembrie 2024, au totalizat aproape 13 milioane de lei, majoritatea provenind din fonduri ale partidelor politice. Maia Sandu, Alexandr Stoianoglo și Renato Usatîi sunt candidații care au raportat 89% din veniturile totale. În cazul referendumului, doar PAS a raportat venituri, acestea provenind din alocații de la bugetul de stat și donații.

Cheltuielile totale raportate au fost de peste 8,3 milioane de lei, dintre care 90% au fost declarate de trei candidați – Maia Sandu, Renato Usatîi și Alexandr Stoianoglo. Cele mai mari cheltuieli au fost în principal pentru materiale promoționale și pentru producția și difuzarea de spoturi publicitare. În contextul referendumului, PAS a declarat cheltuieli de peste 1,2 milioane de lei, în special pentru materiale promoționale și organizarea de activități electorale.

Monitorizarea civică a finanțării campaniei electorale de către Promo-LEX a relevat discrepanțe între cheltuielile estimate și cele declarate de competitorii electorali. Observatorii au estimat costuri pentru diverse activități, precum recompensarea voluntarilor, materiale promoționale, și publicitate online, utilizând prețuri minime de piață.

Pentru campania prezidențială, cheltuielile neraportate au fost estimate la peste 2,2 milioane lei, cele mai mari fiind pentru materiale promoționale (88%). De asemenea, s-au identificat discrepanțe legate de recompensarea agitatorilor, organizarea evenimentelor și transport. Candidații cu cele mai mari cheltuieli neraportate au fost Alexandr Stoianoglo (PSRM), Vasile Tarlev (PPVM) și Irina Vlah (CI).

În contextul referendumului constituțional, cheltuielile neraportate au însumat peste 1,1 milioane lei. Acestea s-au concentrat pe materiale promoționale (50%), publicitate pe rețele sociale (23%) și transport (17%). Participanții la referendum în cazul cărora au fost estimate aceste cheltuieli sunt PR/BP Victorie, PCRM, PAS și MAN.

Discursul de ură și instigare la discriminare. În perioada 9 – 22 septembrie 2024, au fost raportate cel puțin 14 cazuri de discurs de ură, majoritatea având loc în context politic și electoral. Între acestea, 6 cazuri au fost legate direct de alegerile electorale, având peste 134.000 de vizualizări și 368 de distribuiri. Au fost identificate și manifestări de

discriminare prin asocieri negative între politicieni și probleme de sănătate mintală, precum și mesaje sexist și homofob.

Raportul nr. 3 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Misiunea de observare este susținută financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Uniunea Europeană și Fondul German Marshall din SUA, Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Organizația Internațională a Francofoniei și Fundația Soros Moldova. Misiunea de observare este realizată sub egida Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

**Finanțarea alegerilor și a
campaniei electorale, cu
deficiențe la raportarea
financiară**

Finanțarea alegerilor și campaniei electorale, cu deficiențe în raportarea financiară

Promo-LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Alegerile prezidențiale și organizarea referendumului constituțional din această toamnă aduc din nou în prim-plan aspectele legate de finanțarea campaniilor electorale, un domeniu crucial pentru asigurarea transparenței și echității procesului democratic. Gestionarea fondurilor electorale și raportarea acestora către Comisia Electorală Centrală (CEC) reprezintă un pilon important al acestui proces. În procesul de monitorizare a competitorilor electorali, Asociația Promo-LEX a evidențiat o serie de deficiențe în ceea ce privește finanțarea alegerilor, care au fost sintetizate în [Raportul nr. 2](#) al Misiunii de observare a scrutinelor din 20 octombrie, prezentat recent.

Respectarea legislației în privința donațiilor

Deși legea impune reguli stricte cu privire la sursa, limita și declararea donațiilor, există multiple situații în care aceste reglementări sunt ignorate sau ocolite. CEC a constatat donații care contravin normelor legale, cum ar fi o donație primită de Grupul de inițiativă Natalia Morari, care depășea limita legală. De asemenea, s-a descoperit că Grupul de inițiativă Andrei Năstase a primit o donație de la o persoană

juridică cu restanțe la bugetul de stat, ceea ce este interzis prin lege.

Veniturile și cheltuielile declarate la CEC

Până la mijlocul lunii septembrie 2024, 12 din cele 13 grupuri de inițiativă (GI) au raportat venituri totale de peste 2 milioane de lei, din care 15% provin din donații materiale. Cele mai multe fonduri au fost acumulate de GI Maia Sandu (23% din total), urmată de GI Irina Vlah (17%). Sursa veniturilor provine în mare parte din transferuri financiare ale partidelor politice (33%) și din donații de la persoane fizice (48%).

Pe de altă parte, cheltuielile totale raportate s-au ridicat la aproape 1,8 milioane de lei, principalele destinații fiind materialele promoționale (37%) și producția de spoturi publicitare (23%).

Ce s-a declarat și ce s-a cheltuit de fapt?

În perioadele din preajma scrutinelor sunt scoase în evidență probleme în privința raportării la CEC a banilor cheltuiți. În baza rapoartelor completate de către observatorii Promo-LEX au fost făcute estimări ale cheltuielilor făcute de către GI în procesul de colectare a semnăturilor. Sumele estimate de către Promo-LEX au fost contrapuse cu cele raportate la CEC și, ca de fiecare dată, au fost înregistrate diferențe care, pe alocuri, sunt semnificative.

Cheltuieli pentru recompensele colectorilor (voluntari/agitatori): Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de cel puțin 85.358 lei pentru recompensele voluntarilor și agitatorilor. Cele mai mari sume ne raportate au fost în cazul GI Maia Sandu (PAS) – 69.038 lei, urmat de GI Tudor Ulianovschi (CI) – 10.176 lei.

Cheltuieli pentru materialele promoționale: au fost estimate cheltuieli neraportate de cel puțin 299.164 lei pentru

materiale promoționale. GI Irina Vlah (CI) a avut cele mai mari cheltuieli neraportate, în valoare de 139.286 lei.

Cheltuieli pentru spațiile/dispozitivele fixe pentru publicitate: estimările arată cheltuieli neraportate de minim 105.872 lei pentru publicitate stradală, în special în cazul GI Irina Vlah (CI).

Cheltuieli pentru publicitatea în rețeaua internet: au fost estimate cheltuieli neraportate de cel puțin 4.490 lei pentru publicitatea online. Cele mai mari sume ne raportate au fost pentru GI Irina Vlah (CI) – 1.574 lei și GI Vasile Tarlev (PVM) – 2.916 lei.

Cheltuieli pentru publicitatea pe rețelele sociale: cheltuieli neraportate estimate la cel puțin 73.281 lei pentru publicitatea pe rețelele sociale, cele mai mari sume fiind în cazul GI Maia Sandu (PAS) – 63.755 lei.

Cheltuieli pentru organizarea evenimentelor cu caracter electoral: au fost estimate cheltuieli neraportate de cel puțin 5.660 lei pentru organizarea evenimentelor electorale, în cazul GI Irina Vlah.

Cheltuieli pentru combustibili și transport: estimările arată cheltuieli neraportate de cel puțin 6.497 lei pentru transport, în cazul a trei GI (Tudor Ulianovschi, Igor Munteanu, Andrei Năstase).

Precizăm că nedeclararea integrală a cheltuielilor nu doar că afectează echitatea competiției politice, dar subminează și încrederea cetățenilor în procesul electoral. În plus, acest comportament ridică întrebări asupra modului în care sunt finanțate campaniile și dacă aceste fonduri au o origine legală și etică. Astfel de practici ar putea ascunde finanțări din surse netransparente, necontrolate sau chiar din străinătate, ceea ce poate aduce riscuri pentru democrație.

Materialul a fost realizat în baza Raportului nr. 2 al

Misiunii de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie. Raportul nr. 2 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Probleme ale procesului electoral înainte de startul oficial al campaniei: semnături colectate cu abateri, promovare politică înainte de termen și utilizarea resurselor administrative

MISIUNEA DE OBSERVARE

ALEGERI PREZIDENȚIALE ȘI
REFERENDUM REPUBLICAN CONSTITUȚIONAL
20 OCTOMBRIE 2024

Abaterile constatate în procesul de colectare a semnăturilor, utilizarea abuzivă a resurselor administrative, începerea campaniei electorale înainte de termen sau activități cu potențial de corupere a alegătorilor reprezintă vulnerabilități ale sistemului electoral din Republica Moldova. Aceste practici nu doar că distorsionează competiția electorală, însă pot submina încrederea publicului în corectitudinea procesului democratic. Monitorizarea strictă și sancționarea promptă a abaterilor sunt necesare pentru a asigura un scrutin liber și corect.

Asociația Promo-LEX a prezentat, la sfârșitul săptămânii trecute, [Raportul nr. 2](#) al Misiunii de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional, care face o radiografie a tabloului electoral din Republica Moldova, din perioada 20 august – 17 septembrie. În acest interval de timp, observatorii Promo-LEX au raportat peste 475 de activități ale

grupurilor de inițiativă (GI) pentru colectarea semnăturilor în susținerea candidaților și a scos la lumină multiple nereguli și abuzuri, care ridică semne de întrebare asupra transparenței și corectitudinii procesului electoral.

Colectarea semnăturilor – un proces cu abateri

Colectarea semnăturilor este o etapă importantă pentru candidați. Codul electoral permite colectarea semnăturilor doar de către membrii grupurilor de inițiativă (colectorii) ai candidaților la funcția de președinte al Republicii Moldova. Colectorii primesc legitimații și trebuie să confirme personal autenticitatea semnăturilor. Cu toate acestea, Raportul nr. 2 al Misiunii de observare a menționat unele nereguli în activitatea unor grupuri de inițiativă.

Observatorii Promo-LEX au constatat situații când persoane neautorizate au colectat semnături (cel puțin patru cazuri), inclusiv contra unei plăți de 50 lei per semnătură. De asemenea, în unele cazuri liderii organizațiilor teritoriale ale unui partid au fost observați colectând semnături pentru un candidat independent/ulterior înaintat din partea altui partid.

Promo-LEX a mai constatat că și unii preoți s-au implicat ilegal în colectarea semnăturilor. Legea interzice implicarea cultelor religioase în activitatea politică. Influența religioasă poate afecta grav procesul electoral și libertatea de alegere a cetățenilor, iar această mențiune a făcut-o și [Curtea Constituțională](#) în 2016.

Astfel de practici indică asupra faptului că procedurile de colectare a semnăturilor nu sunt pe deplin respectate, iar integritatea acestei etape poate pune sub semnul întrebării însuși legitimitatea candidaților care aspiră la funcția de Președinte.

Abuzul de resurse administrative

Un fenomen grav observat a fost abuzul de resurse administrative în scopuri electorale. Primari și directori de instituții publice s-au implicat direct în activități politice, încălcând normele etice și legale. În raionul Orhei, fonduri publice au fost folosite pentru achiziționarea de ghiozdane promovate ca donații din partea BP Victorie, condus de Ilan Șor.

În alte cazuri, directori de școli au fost obligați să strângă semnături pentru candidați, iar funcționari publici au colectat semnături în timpul programului de lucru, folosind resursele instituțiilor. Aceste cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative subminează principiile de imparțialitate și echitate electorală, generând avantaje nejustificate pentru anumite formațiuni politice.

Conform observatorilor Promo-LEX, cel puțin 21 de autorități publice locale au aprobat declarații de susținere a referendumului din 20 octombrie 2024 și a integrării europene a Republicii Moldova. Primarilor le-a revenit sarcina de a promova acest mesaj în comunități.

Unii politicieni și-au exprimat îngrijorarea, susținând că primarii ar fi fost presați de Cancelaria de Stat să includă subiectul referendumului pe agenda locală, acuzații negate de instituție. Amintim că, potrivit standardelor internaționale în materie de referendum, autoritățile pot exprima opinii vis-a-vis de subiectele expuse la referendum, dar trebuie să evite abuzul de resurse publice în favoarea vreo unei opțiuni.

Activități de promovare politică și publicitate preelectorală înainte de termen

Un alt aspect îngrijorător constatat de Misiunea de observare este implicarea unor actori politici, subiecți interesați și competitori electorali în activități de promovare cu tentă electorală, în contextul referendumului constituțional din 20 octombrie 2024, înainte de începerea oficială a campaniei.

Din 143 activități de acest fel, în 57% din cazuri a fost observată implicarea BP Victorie, constituit în Federația Rusă, și din care fac parte patru partide înregistrate în Republica Moldova (Partidul Renaștere, ȘANSA, Forța de Alternativă și Salvare a Moldovei și Partidul Victorie), afiliate lui Ilan Șor și Partidului Politic Șor, declarat neconstituțional.

MO Promo-LEX a mai raportat alte 62 cazuri în care a fost observată distribuirea publicității preelectorale (pliante cu mesaje anti-UE și pro-Eurasia) de către BP Victorie, care nu conțineau informații complete privind datele tipografice, fiind astfel eludate regulile de transparență a finanțării politice.

Atragem atenția că BP Victorie nu posedă în sine un statut juridic și nici nu a fost înregistrat în calitate de participant la referendum de către Comisia Electorală Centrală. Doar un singur partid din acest bloc (Partidul Renaștere) este înregistrat oficial de CEC în calitate de participant la referendum, dar chiar și așa, observăm că majoritatea activităților sunt promovate sub marca blocului politic Victorie.

Raportul Misiunii de observare mai evidențiază și multiple cazuri de utilizare a publicității online, inclusiv prin Google Ads dar și prin rețele de socializare, de către actori non-electorali, precum Veaceslav Platon, care promovează mesaje anti-guvernare. Astfel de activități reprezintă o altă formă de implicare indirectă, din surse terțe în campania electorală, cu efect asupra transparenței finanțării politice.

Activitățile descrise mai sus nu se încadrează în cadrul legal al Republicii Moldova. Totodată, ridică mari semne de întrebare faptul cum, și dacă cheltuielile efectuate de BP Victorie pentru diverse evenimente, întruniri sau materiale promoționale vor fi raportate. Astfel de derapaje evidențiază slăbiciunile cadrului legal, care permite actorilor politici

să își promoveze interesele fără a respecta regulile de transparență.

Tentația de corupere, nelipsită și la aceste scrutine

Articolul 181¹ din Codul Penal sancționează coruperea alegătorilor prin oferirea de bani, bunuri sau servicii pentru influențarea votului. Persoanele fizice riscă amenzi între 37.500 și 57.500 de lei sau închisoare de până la 5 ani, iar persoanele juridice pot fi sancționate cu până la 400.000 de lei și pierderea dreptului de a desfășura anumite activități.

Totodată, ținem să reamintim că, Parlamentul a introdus recent sancțiuni dure și pentru coruperea electorală pasivă, iar cetățenii care pretind, acceptă sau primesc bani, bunuri sau alte servicii pot fi amendați cu sume cuprinse între 25.000 și 37.500 lei.

În perioada monitorizată, BP Victorie, condus de Ilan Șor, a oferit ghiozdane, rechizite și alte bunuri elevilor din mai multe localități, fapt ce ar putea fi considerat coruperea alegătorilor. De asemenea, s-au raportat cazuri în care cetățenilor li s-au promis bani în schimbul semnăturilor pentru susținerea unor candidați.

Materialul a fost realizat în baza Raportului nr. 2 al Misiunii de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie. Pentru mai multe detalii despre constatările incluse în acest material, consultați [aici](#) Raportul nr. 2 al Misiunii de observare.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

RAPORTUL nr. 2 | Misiunea Promo-LEX de Observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie 2024

Promo-LEX a lansat Raportul nr. 2 al Misiunii de observare a scrutinelor din 20 octombrie

Misiunea Promo-LEX de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional a lansat astăzi cel de-al doilea raport de monitorizare, care cuprinde perioada 20 august – 17 septembrie.

Raportul reflectă în principal procesul de desemnare și înregistrare a competitorilor electorali, cadrul legal relevant acestui proces, prestația competitorilor electorali dar și activitatea organelor electorale orientate spre pregătirea pentru alegerile prezidențiale și referendumul din 20 octombrie.

Cadrul legal. Raportul Misiunii de observare (MO) a evidențiat un aspect important legat de participarea președintelui în exercițiu la alegerile din 20 octombrie. Anterior, Curtea Constituțională a subliniat că președintele trebuie să fie apolitic, iar desemnarea Maiei Sandu de către PAS a ridicat semne de întrebare cu privire la neutralitatea sa. Având în vedere imposibilitatea suspendării din funcție a președintelui în exercițiu pentru perioada campaniei electorale, MO Promo-LEX recomandă ca președintele să se abțină să participe la evenimente publice oficiale care pot fi percepute drept

activități de promovare electorală și să limiteze la maxim utilizarea resurselor administrative în timpul campaniei electorale.

MO Promo-LEX a semnalat, de asemenea, incertitudini legate de refuzul Comisiei Electorale Centrale (CEC) de a înregistra unele grupuri de inițiativă, invocând motive precum apartenența politică a candidaților. Deși CEC susține că independența politică este o condiție esențială pentru a putea candida ca independent, legislația nu reglementează în mod expres un astfel de temei de refuz de înregistrare a grupurilor de inițiativă. Promo-LEX recomandă să fie făcute precizări în privința acestor aspecte pentru a asigura transparența și previzibilitatea procesului electoral.

Organele electorale. Consiliile electorale au fost constituite în termenul prevăzut de legislație. În cazul majorității consiliilor (95%), au fost desemnați 11 membri. Egalitatea de gen nu este echilibrată, majoritatea membrilor fiind femei (71%). Conform constatărilor, doar 17 din cele 37 de consilii sunt accesibile pentru persoanele din categoriile vulnerabile. În plus, trei consilii (CECE nr. 36 UTAG, nr. 37 – pentru localitățile din stânga Nistrului și nr. 38- pentru secțiile de votare constituite în străinătate) nu aveau spații corespunzătoare pentru desfășurarea activităților la o săptămână de la constituire.

În total, pentru scrutinele din toamnă au fost constituite 2.221 de secții de votare, inclusiv 30 de secții de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului și 234 de secții de votare pentru alegătorii din străinătate constituite de CEC în conformitate cu prevederile Codului electoral. Observatorii MO Promo-LEX au constatat că cele mai multe secții de votare (81%) au fost amplasate în casele de cultură și instituțiile de învățământ, inclusiv cele preșcolare.

Organizarea secțiilor de votare peste hotare s-a desfășurat conform unui cadru legal stabilit de Codul Electoral și de

regulamentele CEC. Principalul criteriu de stabilire a secțiilor este participarea alegătorilor la ultimele trei scrutine, cu alte criterii complementare precum înregistrarea prealabilă și informațiile oferite de Ministerul Afacerilor Externe. O noutate în legislația electorală pentru votul din diaspora este introducerea votului prin corespondență, cu 1.994 de cetățeni înregistrați pentru acest tip de vot. CEC a aprobat trei secții pentru votul prin corespondență.

Promo-LEX a remarcat unele diferențe dintre estimările sale privind repartizarea secțiilor de votare în străinătate și cele stabilite de CEC, în special pentru Italia și Marea Britanie.

În privința **organizării secțiilor de votare pentru stânga Nistrului**, chiar dacă numărul secțiilor de votare a fost micșorat de la 41 (2021) la 30, considerăm că accesul la vot, în general, nu va fi afectat. O problemă rămâne a fi libertatea votului, întrucât experiența de observare anterioară a demonstrat că una din provocările principale este contracararea și sancționarea transportării organizate a alegătorilor, precum și a eventualelor cazuri de corupere.

Litigii electorale. În perioada de observare, Promo-LEX a constatat depunerea la CEC a cel puțin opt sesizări, majoritatea fiind declarate inadmisibile. O serie de sesizări au vizat acuzații privind utilizarea resurselor administrative, agitație electorală și altele. Promo-LEX atenționează că este necesar ca soluționarea contestațiilor să fie efectuată în termenul prevăzut de Codul electoral (de 3 zile, cu posibilitatea de prelungire cu 2 zile), iar contestatarii să fie informați în privința căilor de atac.

În perioada monitorizată au fost depuse patru contestații în instanțele de judecată împotriva unor hotărâri ale CEC. Trei dintre acestea au fost respinse, iar în cazul unei contestații instanța a obligat CEC să emită o hotărâre motivată.

De desemnarea și înregistrarea competitorilor electorali. În perioada 21-31 august 2024, Comisia Electorală Centrală a recepționat 23 de cereri pentru înregistrarea grupurilor de inițiativă (GI) în susținerea a 19 candidați la funcția de președinte, dintre care 13 au fost acceptate. Trei cereri au fost respinse, iar două nu au întrunit numărul necesar de voturi.

Din cele 13 GI cărora li s-au eliberat liste de subscripție, 9 candidați au prezentat la CEC listele de subscripție și dosarele pentru înregistrare, dintre care 4 au fost înregistrați în calitate de concurenți electorali. Pentru înregistrarea în calitate de participanți la referendumul constituțional, CEC a primit 14 cereri, înregistrând 10 participanți, dintre care 8 au optat pentru DA și 2 pentru NU.

Prestația competitorilor electorali. Promo-LEX a observat că 12 din 13 GI înregistrate au desfășurat 475 de activități pentru colectarea semnăturilor în susținerea candidaților la funcția de președinte, cu cea mai mare activitate în cazul lui Ion Chicu (PDCM), Renato Usatîi (PN) și Maia Sandu (PAS) – care cumulativ au desfășurat 71% din totalul activităților observate. Nu au fost vizibile activități de colectare a semnăturilor în cazul GI Victoria Furtună (CI).

Activitățile au avut loc predominant în Chișinău, dar și în alte orașe (Bălți, Dondușeni, Ialoveni, Căușeni), iar perioada de colectare variază între 3 și 24 de zile. Observatorii Promo-LEX au constatat că, în cazul a cel puțin trei candidați, au fost colectate semnături de către persoane neautorizate.

În contextul referendumului constituțional, campania electorală se pare că a început înainte de termen, cu încălcarea prevederilor legale, fiind observate multiple activități de promovare cu tentă electorală, inclusiv postări sponsorizate și distribuirea materialelor informative. Mai mult, au fost identificate încălcări, precum lipsa

informațiilor complete pe materialele publicitare.

Utilizarea abuzivă a resurselor administrative. Promo-LEX a identificat 13 cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative de către diverse grupuri politice și autorități locale. Printre acestea, PAS a fost vizat în 8 cazuri legate de colectarea semnăturilor și promovarea UE, BE Împreună și BP Victorie au fost implicați în utilizarea resurselor educaționale și organizarea de evenimente în scopuri politice, precum și prezentarea de donații ca fiind realizate de partid. PDCM și APL au fost, de asemenea, menționați pentru abuzul resurselor administrative în procesul de colectare a semnăturilor și, respectiv, pentru promovarea discursurilor politice.

Activități cu potențial de corupere a alegătorilor. În perioada monitorizată, au fost observate activități cu potențial de corupere a alegătorilor, implicând BP Victorie și PVM. BP Victorie a distribuit ghiozdane și rechizite școlare elevilor din familii social vulnerabile și a oferit scaune cu rotile unor persoane, fiind raportate cazuri de promisiuni de bani contra semnăturilor. De asemenea, PVM a fost implicat în colectarea de semnături prin intermediul unor persoane neautorizate, care ar fi fost plătite pentru aceste servicii.

Finanțarea alegerilor și a campaniei electorale. Majoritatea GI-urilor au desemnat trezorerieri și au raportat deschiderea conturilor „Fond electoral”, cu excepția GI Alexandru Arseni (CI) și Alexandr Stoianoglo (PSRM). Unele GI-uri au întâmpinat dificultăți în deschiderea conturilor, fiindu-le afectată activitatea. În ceea ce privește raportarea financiară, majoritatea GI-urilor au prezentat informații privind finanțarea, deși cu unele erori, și au respectat termenele. Totuși, au fost identificate nereguli în raportarea cheltuielilor. 12 GI din cele 13 GI înregistrate au raportat venituri în valoare totală de 2.009.727 de lei, dintre care 292.076 de lei – din donații materiale (15% din totalul veniturilor declarate).

Pentru activitățile de colectare a semnăturilor desfășurate de 11 GI, Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de cel puțin 580.321 lei. Cele mai mari cheltuieli neraportate au fost în cazul GI Irina Vlah (CI) – 43%, urmat de GI Maia Sandu (PAS) – 23%. Cele mai frecvente cheltuieli neraportate au fost pentru materiale promoționale (52%).

Discursul de ură. În perioada 20 august – 8 septembrie 2024, au fost identificate cel puțin 40 de cazuri de discurs de ură și alte forme de manifestare a intoleranței. Cele mai multe cazuri au fost răspândite prin intermediul rețelelor de socializare (19 cazuri) și aplicațiile mobile (10 cazuri). Cel mai des, discursurile de ură au avut la bază criteriile de apartenență politică (12 cazuri), orientarea sexuală/identitate de gen (8 cazuri) și sex/gen (6 cazuri).

Cele 40 de cazuri de discurs de ură au fost vizualizate de peste 3 milioane de ori și distribuite de peste 23 de mii de ori.

Amintim că, Asociația Promo-LEX a lansat Misiunea de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional în data de 20 august. Observarea va acoperi întreaga perioadă electorală, inclusiv ziua alegerilor și, dacă va fi cazul, turul doi.

Raportul nr. 2 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Misiunea de observare este susținută financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Uniunea Europeană și Fondul German Marshall din SUA, Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Organizația Internațională a Francofoniei și Fundația Soros Moldova. Misiunea de observare este realizată sub egida Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

**Erată: Ca urmare a unei erori admise, în Raportul nr. 2 al Misiunii de observare a alegerilor prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie, la pag. 38 a fost inclus textul "La 30 august 2024, deputata PAS Ersilia Qatrawi, membră a GI Maia Sandu, a colectat semnături în incinta primăriei din s. Răscăieți, r-ul Ștefan Vodă, în timpul programului de muncă a instituției/angajaților". Dorim să corectăm această informație, menționând că deputata Ersilia Qatrawi nu a fost implicată în procesul de colectare a semnăturilor în s. Răscăieți, raionul Ștefan Vodă, textul și cifrele fiind ajustate în mod corespunzător.*

**Condiții de valabilitate ale
alegerilor prezidențiale și a
referendumului republican
constituțional**

Fiecare vot contează, prezența ta este esențială!

Pentru ca alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie să fie declarate valabile, este esențială respectarea tuturor prevederilor legale.

Victor Rotaru
Analist Juridic, Promo-LEX

Alegerile prezidențiale și referendumul constituțional din 20 octombrie 2024 trebuie să îndeplinească anumite condiții pentru a fi declarate valabile, conform legislației electorale din Republica Moldova.

Este esențial ca prezența la vot să atingă un anumit prag minim. Pentru alegerile prezidențiale, trebuie să participe cel puțin o treime din numărul total al alegătorilor înscriși pe listele electorale. Dacă acest prag de prezență nu este atins, alegerile vor fi declarate nevalabile și va fi necesară organizarea unui nou scrutin. În cazul organizării turul doi de scrutin, pentru a fi considerate valabile alegerile trebuie să participe cel puțin 1/5 din numărul de persoane înscrise în listele electorale.

În ceea ce privește referendumul constituțional, condițiile de validare sunt similare. Referendumul va fi considerat valabil dacă participă cel puțin o treime din alegătorii înscriși pe listele electorale. În plus, pentru ca rezultatul referendumului să fie adoptat, opțiunea „Da” trebuie să obțină majoritatea voturilor exprimate. Dacă aceste condiții nu sunt îndeplinite, referendumul nu va produce efecte juridice.

Este important de menționat că, pentru a asigura corectitudinea procesului electoral, toate procedurile de organizare și desfășurare a votului trebuie să respecte rigorile stabilite de Codul Electoral. Aceasta include constituirea corectă a secțiilor de votare, asigurarea confidențialității votului, prevenirea și sancționarea oricăror tentative de fraudă electorală, precum și respectarea drepturilor tuturor participanților la procesul electoral.

În concluzie, pentru ca alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024 să fie declarate valabile, este esențială participarea a cel puțin o treime din alegători și respectarea strictă a tuturor prevederilor legale.

20 octombrie 2024
Alegeri Prezidențiale și Referendum Republican Constituțional

Fiecare vot contează, prezența ta este esențială!

Pentru ca alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie să fie declarate valabile, este esențială respectarea tuturor prevederilor legale.

Victor Rotaru
Analist Juridic, Promo-LEX

Promo-LEX
Promoția Democratiei și a Statului de Drept

USAID
UNITED STATES AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT

USAID este un program de finanțare externă al Departamentului de Stat al Statelor Unite.

Pentru a fi validate alegerile prezidențiale, la scrutin trebuie să participe cel puțin o treime din numărul total al alegătorilor înscrși pe listele electorale.

În cazul organizării turului doi de scrutin, pentru a fi considerate valabile alegerile trebuie să participe cel puțin 1/5 din numărul de persoane înscrise în listele electorale.

BULETIN DE VOT

Referendumul va fi considerat valabil dacă participă cel puțin o treime din alegătorii înscrși pe listele electorale.

Pentru ca rezultatul referendumului să fie adoptat, opțiunea „Da” trebuie să obțină majoritatea voturilor exprimate. Dacă aceste condiții nu sunt îndeplinite, referendumul nu va produce efecte juridice.

Pentru a asigura corectitudinea procesului electoral, toate procedurile de organizare și desfășurare a votului trebuie să respecte rigorile stabilite de Codul Electoral:

- constituirea corectă a secțiilor de votare;
- asigurarea confidențialității votului;
- prevenirea și sancționarea oricăror tentative de fraudă electorală;
- respectarea drepturilor tuturor participanților la procesul electoral.

Campania de informare este realizată în cadrul programului "Serviciu civic, transparent și responsabil" finanțat de Agenția Națională pentru Dezvoltare Instituțională (ANADI). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

Drepturile și responsabilitățile cetățenilor în perioada campaniei electorale

Fii informat(ă), fi implicat(ă)!

În campania electorală pentru scrutinele din 20 octombrie cetățenii au dreptul de a discuta liber despre programele electorale, profilul candidaților și opțiunile de vot la referendum.

Agitația electorală va fi permisă în perioada 20 septembrie – 18 octombrie, după care va urma ziua tăcerii și apoi ziua alegerilor.

Nicolae Panfil

Director de Program, Promo-LEX

În perioada campaniei electorale, care începe în data de 20 septembrie, cetățenii Republicii Moldova, au dreptul de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali, calitățile politice, profesionale și personale ale candidaților la funcția de președinte și opțiunile de referendum în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mass-mediei, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare. Prin urmare, cetățenii au dreptul de a face agitație electorală în perioada campaniei electorale pentru scrutinele din 20 octombrie. Agitația electorală va fi permisă în perioada 20 septembrie – 18 octombrie, după care va urma ziua tăcerii și apoi ziua când vor avea loc alegerile.

Îndemnăm cetățenii să fie vigilenți în perioada campaniei electorale, întrucât există acțiuni care sunt considerate încălcări electorale și pot afecta integritatea alegerilor. Coruperea alegătorilor prin oferirea de bunuri sau bani, transportarea organizată a alegătorilor în ziua alegerilor, precum și fotografierea buletinelor de vot sau votarea nejustificată în grup sunt interzise. În acest context,

Asociația Promo-LEX încurajează cetățenii să raporteze orice încălcare electorală pe platforma monitor.md, contribuind astfel la monitorizarea și asigurarea transparenței procesului electoral.

Un alt aspect important, care trebuie să fie menționat, este faptul că în urma unor modificări efectuate la Codul contravențional, au fost introduse amenzi pentru alegătorii care acceptă bunuri, bani și servicii din partea concurenților electorali. Prin urmare, alegătorii se pot alege cu amenzi de la 25.000 la 37.500 de lei pentru favorizări electorale a unui candidat sau altul în schimbul unor sume sau bunuri.

20 octombrie 2024
Alegeri Prezidențiale și Referendum Republican Constituțional

Fii informat(ă), fi implicat(ă)!

În compania electorala pentru saptinile din 20 octombrie cetățenii au dreptul de a discuta liber despre programele electorale, profilul candidaților și opțiunile de vot la referendum.

Agiția electorală va fi permisă în perioada 20 septembrie – 10 octombrie, după care va urma ziua tăcerii și apoi ziua alegerilor.

Nicolae Pantil
Director de Program, Promo-LEX

Promo-LEX
Promoting Democracy & the Rule of Law

USAID
WORK THE AMERICAN PEOPLE

Indemnăm cetățenii să fie vigilenți!

Coruperea alegătorilor prin oferirea de bunuri sau bani, transportarea organizată a alegătorilor în ziua alegerilor, precum și fotografierea buletinelor de vot sau votarea nejustificată în grup sunt interzise.

Atenție! Alegătorii care vor accepta bani, bunuri sau servicii de la competitorii electorali, vor fi sancționați cu amenzi cuprinse între 25.000 și 37.500 de lei.

- Asociația Promo-LEX încurajează cetățenii să raporteze orice încălcare electorală pe platforma monitor.md, contribuind astfel la monitorizarea și asigurarea transparenței procesului electoral.

© Asociația de Informare este realizată în cadrul proiectului
"Democrație, Transparență și Responsabilitate: Promovarea de Reguli Etice și Liniile pentru Decretarea Independenței a SAPE"
Cuprinde informații care pot fi utilizate și în scopuri neafiliate proiectului de către alți parteneri.

Agitația electorală. Ce reguli trebuie urmate de concurenții pe perioada campaniei electorale

Respectă legea, contribuie la o campanie electorală corectă!

Campania electorală pentru alegerile prezidențiale și pentru referendumul republican constituțional va începe oficial cu 30 de zile înainte de data alegerilor, adică din 20 septembrie. Până în această dată orice activitate legată de agitația electorală este interzisă.

Regulile în campania electorală sunt aceleași atât pentru alegerile prezidențiale, cât și pentru referendumul republican constituțional.

Mariana Foșca

Analistă a finanțelor, Promo-LEX

Campania electorală pentru alegerile prezidențiale și pentru referendumul republican constituțional va începe oficial cu 30 de zile înainte de data alegerilor, adică din 20 septembrie. Până în această dată orice activitate legată de agitația electorală este interzisă.

În perioada campaniei, partidele politice, blocurile electorale, candidații și persoanele de încredere ale candidaților au dreptul de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali, calitățile politice, profesionale și personale ale candidaților la funcția de președinte și opțiunile de referendum în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mass-mediei, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare. La fel, în campania electorală toate partidele politice, blocurile electorale și candidații independenți trebuie să deschidă conturi bancare speciale „Fond electoral” pentru gestionarea fondurilor de campanie. Orice donații sau cheltuieli trebuie raportate periodic la CEC. Publicitatea electorală trebuie să fie clar marcată ca atare și să respecte

reglementările privind dimensiunile și conținutul materialelor publicitare. În cazul publicității plătite, aceasta trebuie să fie raportată CEC, inclusiv detalii despre costuri și sursele de finanțare.

Toți concurenții trebuie să aibă acces egal la mass-media publică pentru a-și promova platformele electorale. Acest principiu se aplică și în organizarea dezbaterilor publice.

Referendumul va fi organizat conform aceluiași reguli generale aplicabile pentru alegerile prezidențiale, incluzând specificarea clară a întrebării puse la vot și informarea corectă a alegătorilor despre opțiunile disponibile.

Precizăm că, pentru ambele scrutine sunt valabile interdicțiile prevăzute de legislația electorală pentru candidați. Vorbim aici despre organizarea de concerte, concursuri, alte evenimente sau demonstrații cu implicarea interpreților, artiști atât din țară, cât și de peste hotare, etc. O altă interdicție se referă la utilizarea resurselor administrative, inclusiv prin lansarea sau participarea la lansarea proiectelor de infrastructură sau a achizițiilor efectuate din bugetul public național, utilizarea echipamentelor, a mijloacelor și a bunurilor publice în perioada electorală.

20 octombrie 2024
Alegeri Prezidențiale și Referendum Republican Constituțional

Respectă legea, contribuie la o campanie electorală corectă!

Campania electorală pentru alegerile prezidențiale și pentru referendumul republican constituțional va începe oficial cu 30 de zile înainte de data alegerilor, adică din 20 septembrie. Până în această dată orice activitate legată de agitația electorală este interzisă.

Regulile în campania electorală sunt aceleași atât pentru alegerile prezidențiale, cât și pentru referendumul republican constituțional.

Mariana Fosca
Analistă a Finanțelor, Promo-LEX

Promo-LEX
Promovăm democrația și integritatea electorală

USAID
NOT THE MERCHANDISE

În perioada campaniei, partidele politice, blocurile electorale, candidații și persoanele de încredere pot discuta liber programele electorale, profilul candidaților și opțiunile de referendum prin diverse mijloace, inclusiv adunări publice, întâlniri cu alegătorii, mass-media și afișe electorale.

RAPORTUL nr. 1 | Misiunea Promo-LEX de Observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie 2024

MISIUNEA DE OBSERVARE

ALEGERI PREZIDENTIALE SI
REFERENDUM REPUBLICAN CONSTITUTIONAL
20 OCTOMBRIE 2024

Raport nr. 1

Perioada de observare:
16 mai - 19 august 2024

OBSERVATION MISSION

PRESIDENTIAL ELECTIONS AND
REPUBLICAN CONSTITUTIONAL REFERENDUM
OCTOBER 20, 2024

Report no. 1

Observation period:
16 may - 19 august 2024

